

Beslutningsforslag nr. B 8. Fremsat den 25. oktober 1988 af Riishøj (SF), Jes Lunde (SF), Bjørn Poulsen (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om udarbejdelse af en plan til halvering af energiforbruget i overensstemmelse med retningslinjerne i Brundtlandrapporten

Folketinget pålægger regeringen at udarbejde et lavenergiscenarium efter anvisningerne i Brundtlandrapporten og ud fra følgende retningslinjer:

1. En målsætning om en halvering af energiforbruget over en periode på 40 år samt en omstilling til fornyelig energi i størst mulig udstrækning.
2. Hvert 5. år i perioden udarbejdes delmål, som kan anvendes til opfølgning og justering af konkrete planer.
3. De virkemidler, der kan anvendes for at opfylde målsætningen, analyseres, herunder bl.a. afgifter og takstpolitik, information og tekniske krav, forskning og produktudvikling samt forsøgs- og demonstrationsanlæg.

4. Konflikter mellem energiforsyningssystemernes dynamik og scenariets målsætning kortlægges, og der anvises ændringer og styreremidler, som kan sikre overensstemmelse mellem målsætning og dynamikken inden for de enkelte energiforsyningssystemer.
5. De energimæssige, miljømæssige, økonomiske, beskæftigelsesmæssige og betalingsbalancemæssige konsekvenser belyses. Dette gælder både konsekvenser, der er knyttet direkte til omstillingen, og de indirekte virkninger i form af nye eksport- og beskæftigelsesmuligheder.

Regeringen skal forelægge en redegørelse om scenariet for Folketinget inden udgangen af kalenderåret 1989.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Brundtlandrapporten peger på behovet for en kraftig reduktion og omlægning af i-landenes energiforbrug. I modsætning til tidligere analyser og anbefalinger vedrørende ressource- og energiforbrug, som f.eks. Romklubbens »Grænser for vækst«, er Brundtlandrapporten optimistisk. Der anvises realistiske muligheder for at opnå en bæredygtig udvikling, hvor i-landene halverer energiforbruget og dermed både reducerer forureningen og presset på ressourcerne og samtidig skaber plads for en stigning i u-landenes energiforbrug. Halveringen af i-landenes energiforbrug kan ifølge Brundtlandrapporten foretages uden at reducere den materielle levestandard.

Det er positivt, at regeringen i folketingsåret 1988-89 har bebudet en redegørelse om en handlingsplan for opfølgning af anbefalingerne i Brundtlandrapporten. Denne plan bør hurtigst muligt efterfølges af mere konkret planlægning af, hvordan vi på energiområdet kan efterleve rapporten. For det første falder Brundtlandrapportens mest konkrete anvisninger netop på energiområdet. For det andet er det helt afgørende, at omlægningen påbegyndes nu. En udsættelse af omlægningen kan medføre, at de store ændringer, der i disse år gennemføres i energisektoren, kan hindre eller besværliggøre omstillingen både fysisk og økonomisk. Jo tidligere vi sikrer, at de aktuelle ændringer i energisektoren er i overensstemmelse med den langsigtede målsætning, jf. Brundtlandrapporten, des større råderum har vi til at foretage en omlægning med størst muligt udbytte hvad angår samfundsøkonomi og levevilkår.

Sammenhængen mellem energiforbruget og de katastrofale miljøproblemer, vi står over for, er dokumenteret både i Brundtlandrapporten og i en række videnskabelige rapporter samt ved flere internationale konferencer, senest konferencen i Toronto i juni 1988. Torontokonferencen om »The changing Atmosphere: Implications for global security« appellerer til regeringer og internationale institutioner om nu at tage atmosfæreændringerne alvorligt og hand-

le. Konferencedokumentet indledes med ordene: »Menneskeheden foretager et ukontrolleret globalt eksperiment, hvis yderste konsekvenser måske kun kan sammenlignes med en global atomkrig«. Det er forslagsstillernes opfattelse, at denne meget bastante formulering skal tages som udtryk for forskernes desperation over manglende handlinger på de dystre udsigter.

Det har været diskuteret i dagspressen, om Danmark selvstændigt skal prøve at efterleve Brundtlandrapporten på energiområdet. Imod dette er brugt argumenter som f.eks., at problemerne er internationale og derfor må løses gennem internationale aftaler. Det er forslagsstillernes opfattelse, at der er tre afgørende argumenter for selvstændigt at gå i gang med den nødvendige planlægning og omstilling, samtidig med at der i international sammenhæng arbejdes aktivt for aftaler. For det første har en række nyere undersøgelser vist, at vi på flere områder også på kort sigt kan få fordele af at påbegynde omlægningen. Det er f.eks. ofte billigere at gennemføre tekniske elbesparelser i industrien end at bygge nye kraftværker. Det er samfundsmæssigt mere økonomisk at anvende naturgassen til decentral kraftvarme end til individuel fyring og bygning af kulfyrede elværker. For det andet haster det som sagt med at få drejet udviklingen for ikke at spærre vejen. Afventer vi internationale aftaler, kan det tænkes at blive betydelig mere kostbart med omlægningen. For det tredje vil forskning og produktudvikling inden for energieffektive produkter og vedvarende energi kunne give dansk teknologi, erhvervsliv og eksport et løft. For det fjerde vil formindskelse af energiforbruget i Danmark reducere de skadelige påvirkninger af danske skove, have, søer og grundvandsressourcer væsentligt. Endelig kan det efter forslagsstillernes opfattelse have en stor psykologisk effekt i international sammenhæng med et selvstændigt initiativ.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Ad punkt 1. Målsætning

F. t. beslutn. vedr. energiforbruget

Målsætningen om halvering af energiforbruget gælder det samlede energiforbrug, dvs. både den private sektor, erhvervssektoren og det offentlige og på den anden side både elforbrug, opvarmning, procesenergi og transportenergi.

Mulighederne for at opfylde denne målsætning er dels angivet i Brundtland-rapportens anbefalinger om bedst mulig udnyttelse af energiresourcerne gennem effektive omsætningsprocesser, f.eks. gennem samtidig produktion af el og varme og gennem anvendelse af energieffektive apparater og udstyr i forbrugsledet. Dels er der gennem en lang årrække udført forskning på energiområdet, som efterhånden tegner et billede af meget store tekniske besparelsesmuligheder med den allerede kendte teknologi. Yderligere forskning kan åbne store muligheder.

Inden for området vedvarende energi er Danmark forlods relativt godt placeret. Udviklingen på vindmølleområdet viser, at både beskæftigelse og betalingsbalance kan bedres ved en styret indsats af forskning og sikring af et hjemmemarked. Men udviklingen på vindmølleområdet gennem de seneste år viser også, at det er vigtigt at sikre en stabil og langsigtet udvikling for at få det optimale udbytte.

Mange af vore læreanstalter og forskningsinstitutioner er særdeles godt rustet til en indsats både på besparelsesområdet, og hvad angår den vedvarende energi. Dele af dansk industri viser begyndende interesse for området på flere fronter, både hvad angår decentral kraftvarme, biogas og tekniske besparelser. Verdens første egentlige lavenergikøleskab kan netop nu markedsføres som resultatet af et samarbejde mellem forskere og industri. Danmark er således godt rustet til at tage opgaven op.

Ad punkt 2. Delmål

Hensigten med lavenergiscenariet er at få afstukket rammerne for overgangen til en bæredygtig energiforsyning. En gennemførelse af planen forudsætter justeringer og tilpasninger til den teknologiske, økonomiske og samfundsmæssige udvikling i løbet af den lange gennemførelsesperiode. Delmålene skal sikre, at den overordnede målsætning kan fastholdes.

Ad punkt 3. Virkemidler

En omlægning af energiforsyning og energiforbrug kræver effektive virkemidler. Virkemidlerne må løbende gennem omlægningen tilpasses den økonomiske og teknologiske udvikling, og derfor må scenariet især beskæftige sig med de virkemidler, der fra starten og i de nærmeste år skal støtte udviklingen frem mod målsætningen.

Afgifter og takstpolitik må sikre, at besparelser og overgangen til vedvarende energi fremmes. Afgifter på fossilt brændsel i forhold til miljøbelastningen vil styre mod anvendelse af de mest miljøvenlige brændsler og teknikker. I forhold til de nuværende elafgifter og tariffer vil dette samtidig belønne effektivitet i brændselsudnyttelse og energianvendelse.

Det må sikres, at elsektorens specielle finansieringsforhold og monopol ikke virker hindrende for alternative energiøkonomiske løsninger. Brundtlandrapporten gør specielt opmærksom på det problem, at elområdet er præget af monopolselskaber, som via prispolitik kan hæmme bedre løsninger.

Der må findes løsninger på problemet med erhvervslivets ringe incitament til energibesparelser. Dette må ske uden forringelse af eksporterhvervenes konkurrenceevne. Afgifter på erhvervslivets energiforbrug kombineret med støtte til energibesparelser, rådgivning og information kunne f.eks. være en løsning.

Forskning og udvikling må indgå i en helhed, hvor den langsigtede målsætning netop giver særlig gode vilkår for prioritering og fremme af relevant forskning og udvikling.

Finansieringsvilkår må indrettes efter formålet. F.eks. gennem gunstige vilkår for besparelser og vedvarende energi uanset ejerforhold. På andre områder kan det være nødvendigt at fjerne brugerrisiko gennem garantiordninger og lignende.

Ad punkt 4. Konflikter

Energiplanlægningen domineres på uheldig måde af, at den opdeles i en særskilt varmforsyningsplanlægning og en særskilt elforsyningsplanlægning. Denne opdeling har på afgørende vis vanskeliggjort en energi- og samfundsmæssig energipolitik. I stedet har den givet plads for, at energiforsyningssystemernes egendynamik og indbyrdes konkurrence modarbejder hensigtsmæssige løsninger på ressource- og miljøproblemer. Erfaringerne fra varmeplanlægningen viser således, at et positivt samspil mellem energipolitisk målsætning, finansielle vilkår, bruger- og selskabsøkonomiske interesser og organisatoriske forhold ikke er til stede. Derved mistes forudsætningen for at opfylde Folketingets intentioner med planlægning på energiområdet.

De konflikter, der er mellem dynamikken i energisektoren og scenariets målsætning, må derfor kortlægges.

Nogle af konflikterne i varmeplanlægningen er iøjnefaldende. For naturgassystemets udbygningsretning har det været afgørende, at der ydes selska-

berne »afgiftstilskud« for anvendelse i individuelle villafyr og varmeværker, men ikke til elproduktion på decentrale kraftvarmeværker. Kommunernes kautionsforpligtelser kombineret med høje investeringsomkostninger ser også ud til at påvirke samspillet mellem naturgassystemet og andre energiløsninger. De nævnte forhold har medført, at varmeplanlovens bestemmelse om valg af samfundsøkonomisk gunstige løsninger i nogle tilfælde viger til fordel for selskabsøkonomiske løsninger.

For den kulbaserede kraftvarme har den lave afgift på kul og denne sektors særlig gunstige finansieringsvilkår tvunget andre samfundsøkonomiske og mere miljøvenlige løsninger ud af planlægningen.

Mere generelt ser konflikterne mellem varmeplanlægningens formål og energimarkedets dynamik ud til at være en konflikt mellem driftsøkonomi og besparelse. Energisystemets tekniske apparat er indrettet på forsyning og måler sig i forhold til forsyning både økonomisk og organisatorisk. Effektiv udnyttelse og anvendelse af energien belønnes ikke i samme omfang og må derfor vige.

Den erfaring, der er gjort i varmeplanlægningen, må bruges til at sikre en positiv dynamik i forhold til scenariets målsætning.

Ad punkt 5. Konsekvenser

Omlægningens konsekvenser viser sig på to områder. Dels har den egentlige omstilling konsekvenser i form af mindre energiforbrug, mindre miljøbelastning, investering i nye anlæg og den deraf følgende import, beskæftigelse og økonomiske virkninger samt de efterfølgende fordele i form af mindre brændselsforbrug og dermed mindre import. Dels vil programmet have nogle afgørende indirekte virkninger i form af en teknisk og industriel udvikling, som vil give eksport og beskæftigelsesmuligheder.

Det sidstnævnte område indeholder store muligheder, som der må lægges afgørende vægt på. Omlægningen kan udmøntes i udviklingsprogrammer, som udnytter mulighederne for samarbejde mellem forskning, erhvervsliv og den offentlige sektor med sikring af et stabilt hjemmemarked som springbræt for et velplanlagt eksportfremstød.

Udmøntet på denne måde vil omstillingen muliggøre en målrettet og konkret forsknings- og erhvervs-politik med gunstig effekt på beskæftigelse og betalingsbalance.